

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

תוכן עניינים

- א.....ואלו הן שמצילין אותן בנפשן הרודף אחר חברו להרגו ואחר הזכר ואחר הנערה
המאורסה.....1
- ב... אבל הרודף אחר בהמה והמחלל את השבת ועובד עבודה זרה אין מצילין אותן בנפשן
.....4
- ג.....מניין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטין באין עליו שהוא
חייב להצילו תלמוד לומר לא תעמד על דם רעך ... אי מהתם הוה אמינא הני מילי
בנפשיה אבל מיטרח ומיגר אגורי אימא לא קא משמע לן5
- ד..... אחד הרודף אחר חברו להרגו ואחר הזכר ואחר נערה המאורסה ואחר חייבי מיתות
בית דין ואחר חייבי כריתות מצילין אותן בנפשן אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן
הדיוט אין מצילין אותן בנפשן נעבדה בה עבירה אין מצילין אותה בנפשן יש לה מושיע
אין מצילין אותה בנפשן8
- ה..... אף האומרת הניחו לו שלא יהרגנה ... אפיגמה קפיד רחמנא והרי מקפדת על פיגמה
.....8
- ו.....ואלו נערות שיש להן קנס הבא על אחותו
.....9
- ז.....העראה זו הכנסת עמרה
11

דף עג.

**א. ואלו הן שמצילין אותן בנפשן הרודף אחר חברו להרגו
ואחר הזכר ואחר הנערה המאורסה**

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

כבר התבאר לעיל דף עב: שהרודף אחר¹ ישראל להרגו² והזהירוהו³ ועדיין רודף אחריו, אפילו הרודף הוא קטן⁴, אף על פי שעדיין לא הרג⁵, הרי כל

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ תכה א

² כתב באור שמח פ"א מה' רוצח שאפילו רודף להרוג בגרמא, כגון להסית בו את הנחש וכיוצא בזה, ניתן להצילו בנפשו, כיון שעיקר הכוונה להציל נפש ישראל, מה לי אם נעשה ע"י מעשה חיוב או לא, והרי גם מוסר שאינו אלא גרמי מצוה להצילו בנפשו. ועי' שו"ת אחיעזר ח"א סי' יט מ"ש בזה ובכמה פרטים בדין רודף, ועי' שד"ח כללים פאה"ש מערכת הג' סימן ו ס"ק יג אם דין דניתן להצילו בנפשו של רודף נזהג גם בבן נח.

³ כתב הסמ"ע סימן תכה סק"ג שא"צ להתרות בו ממש שיקבל התראה, אלא אומרים לו אתה רודף אחר ישראל והתורה אמרה שופך דם האדם באדם דמו ישפך. וסיים הסמ"ע שבדיעבד גם אם לא אמרו לו כך, אפ"ה מצילין הנרדף בנפשו של רודף, וראיה מקטן שאינו בר הבחנה, אבל מדברי הב"ח נראה שדוקא גבי קטן א"צ התראה, אבל בגדול צריך לכה"פ אזהרה, עיין שם, והמשל"מ פ"ח מה' חובל ה"ח כתב שהנרדף עצמו א"צ להתרות בו אפילו לכתחילה. וכ"כ הריב"ש סי' תלח, דהבא להרגך השכם להרגו, ועיי"ש שהאריך בדין התראה לרודף ולמוסר. ולכאורה היה נראה שרודף בשוגג אין לו דין רודף, ואף על פי שלגבי חמור דנים בו דין רודף, כמ"ש להלן וכן גבי עובר, אפשר דשאני התם שאינו בר דעת כלל ומשום כך הוא רודף, אבל בר דעת בשוגג, וכ"ש אנוס, אינו חייב מיתה (ועוד יש לדון לענין ממון הרודף, שאפשר שלענין פטור מתשלומין אין נ"מ בין שוגג או אנוס, וצ"ע), אמנם מדברי הפוסקים שכתבו שגם רודף בגרמא וכיוצא בזה יש לו דין רודף, נראה שגם רודף בשוגג מותר להרגו, דסוף סוף אנו מצווים להציל הנרדף. פתחי חושן חלק ו פרק יב הערה ב

⁴ קמ"ל שאע"פ שאינו בר התראה והבחנה, וברש"י כתב קטן הרודף אחר קטן, וכתב בפרישה לפי שאין דרך של קטן לרדוף אחר גדול. ובשו"ת שו"מ מהדו"ד ח"ב סימן נ יצא לחדש שבקטן הרודף אחר גדול אסור לאחר להרגו, כיון דקטן אין לו מחשבה, שמא אינו מתכוין להרוג, אבל הנרדף יכול להרגו, משא"כ בקטן רודף אחר קטן מותר גם לאחר להרגו, כיון שאין הנרדף שהוא קטן יכול להציל עצמו, עיין שם, והדברים צע"ג.

⁵ מילתא דפשיטא היא, שלאחר שהרג אסור להרגו שלא עפ"י ב"ד. ובאור שמח פ"א מה' רוצח כתב דקמ"ל שאע"פ שאינו מוחזק לגזלן ורוצח.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ישראל מצווים⁶ להציל הנרדף⁷, ואפילו להרוג את הרודף, ואפילו בשבת⁸.
ואם לא עשה כן הרי זה ביטל מצות עשה (דברים כה פסוק יב) וקצתה את
פפה ועבר על ל"ת (ויקרא יג פסוק ט) לא תעמוד על דם רעך (דברים יט
פסוק טז) ולא תחוס עינך עליו.

אחד הרודף⁹ אחר חבירו להרגו או רודף אחר נערה מאורסה לאונסה
שנאמר (דברים כב פסוק כו) כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש בן
הדבר הזה, הרי הוא אומר (שם מפסוק כז) צעקה הצעך המארשה ואין מושיע
לה האיש לה מושיע, מושיעה בכל דבר שיכול להושיעה, ואפילו בהריגת
הרודף.

והוא הדין לשאר כל העריות חוץ מן הבהמה אבל הזכור מצילין אותו בנפש
הרודף כשאר עריות.

והרואה רודף אחר אחר ערוה לבועלה¹⁰ ויכול להציל ולא הציל, הרי זה עבר על עשה
ולאזין אלו.

⁶ כתב הרמב"ם (פ"א מה' רוצח הלכה טו) שאם היה יכול להציל ולא הציל הנרדף, ה"ז ביטל מצות עשה שהיא
וקצתה את כפה, ועבר על שני לאזין, על לא תחוס עינך ועל לא תעמוד על דם רעך. ואף על פי שאין לוקין על
לאזין אלו מפני שאין בהם מעשה, חמורים הם, שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו אבד כל העולם כולו
וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים כל העולם כולו. ובמשל"מ שם העלה שאם נתחזק הרודף והרג
את המציל, ה"ז נהרג עליו. ומסתפק ברוצח שהרג את גואל הדם שרדף אחריו, עיין שם. ועי' מנחת חנוך מצוה
תר כמה פרטים בדין רודף.

⁷ וברודף אחר חבירו להרגו נראה שאין ההיתר להרגו משום אפרושי מאיסורא, אלא משום הצלת נפש
הנרדף, ולכן אף על פי שקטן אוכל נבילות אין מצווין להפרישו, מצוה להרגו, כמ"ש בשו"ת שו"מ מהדו"ב ח"ג
סימן מד. שכן בכל איסורים שבין אדם לחבירו כגון גונב ומזיק, בודאי שמצוה להפרישו כדי להציל ממון
הניזק. וכ"כ המשל"מ בפ' כ"ד מה' שבת הלכה ז שמותר להרוג בשבת הרודף להרוג, אלא שלגבי רודף אחר
עריות, נסתפק המשל"מ אם מותר להרגו בשבת, דאפשר שהוא בכלל דין עונש ואין ב"ד עונשין בשבת, ועפי"ז
מסתפקים גם בשו"מ הנ"ל ובאור שמח פ"א מה' רוצח בקטן רודף אחר עריות אם מותר להרגו, ומ"מ מביא
באור שמח בשם הרמב"ם בספר המצוות שקטן בן ט' הרודף אחר עריות מותר להרגו, עיין שם. ובחנוך לנער
פרק ז הערה יט כתבתי בשם זרע אברהם (לופטביר) סימן טו אות יח שאפילו לדעת הפוסקים שגם במחלל
שבת ניתן להצילו בנפשו, גבי קטן לא אמרינן כן.

⁸ במשנה למלך (פכ"ד משבת ה"ז) אם היה זה בשבת ... ברודף אחר חבירו להורגו, פשיטא לי דמחללין שבת
כדי להצילו, דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש, ודמו של רודף כבר התירתו תורה ובשביל שהוא שבת
פשיטא שלא נניחנו להורגו. ומוכת הדבר דהא בא במחתרת איתא להדיא לעיל דף עב בין בחול בין בשבת
ונפסק ברמב"ם הלכות גניבה פרק ט הלכה ז וכל שכן הכא דמצוה להצילו והתם אינו אלא רשות
⁹ שם הלכה י

¹⁰ במשנה למלך (פכ"ד משבת ה"ז) וז"ל: נסתפקתי ... ברודף אחר אחת מכל העריות דאף שהתורה התירה
דמו אפשר שלא נחלל שבת. ויש דוגמא לזה שהרי אף שהוא מצות עשה להרוג מחוייבי מיתת ב"ד, מ"מ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

אע"פ¹¹ שאין לוקין על לאוין אלו מפני שאין בהן מעשה חמורים הם שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו אבד כל העולם כולו וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים כל העולם כולו.

כיצד, אם¹² הזהירוהו והרי הוא רודף אחריו אף על פי שלא קיבל עליו התראה כיון שעדיין הוא רודף הרי זה נהרג, ואם יכולים להצילו באבר מאיברי הרודף כגון שיכו אותו בחץ או באבן או בסיף ויקטעו את ידו או ישברו את רגלו או יסמו את עינו עושין¹³, ואם אינן יכולין לכוין ולא להצילו אלא אם כן הרגוהו לרודף הרי אלו הורגין אותו ואף על פי שעדיין לא הרג, שנאמר וְלֹא תִחוּס עֵינְךָ עָלָיו הרי זו מצות לא תעשה שלא לחוס על נפש הרודף.

ב. אבל הרודף אחר בהמה והמחלל את השבת ועובד עבודה זרה אין מצילין אותו בנפש

הזכור מצילין¹⁴ אותו בנפש הרודף כשאר עריות, אבל הרודף אחר הבהמה לרבעה, או שרדף לעשות מלאכה בשבת או לעבוד ע"ז, אף על פי שהשבת וע"ז עיקרי הדת אין ממיתין אותו עד שיעשה ויביאנהו לבית דין וידינוהו וימות.

הוזהרנו שלא לענוש בשבת... שוב ראיתי להרי"ף (פסחים דף טז ע"ב מדפי הרי"ף) דאוקמה להדיא דאמר בגמרא (שם דף מט ע"ב) אר"א עם הארץ מותר לנותרו ביוה"כ שחל להיות בשבת, דמיירי כגון שהיה ר"ן אחר הזכור או אחר נערה המאורסה ביום הכפורים שמותר להצילו בנפשו... הרי לך מבואר דס"ל דכל אותם שמצילין אותם בנפשם הוא אפילו בשבת. וכן מדברי רב שרירא גאון... יש ללמוד כן דרודף אחר אחת מכל העריות מותר להורגו בשבת. אך כפי מ"ש התוס'... אין ללמוד דין זה משום דשאני פקוח נפש... אך ברודף אחר אחת מכל העריות עדין אפשר שאין מצילין אותו בנפשו בשבת שלא הותר לנו לחלל שבת בשביל להצילו מן העבירה. והדבר צריך תלמוד. ויעוין ברב פעלים (ח"א או"ח סימן כג) שכתב: יש לפשוט ספק זה ממסכת יבמות דף ז ע"ב שכתבה מהו דתימא "הואיל ואשתרי איסור אשת אה, אשתרי נמי איסור אחות אשתו". וכמו במצורע שחל שמיני שלו בערב פסח, וראה קרי בו ביום, וטבל, אמרו חכמים "הואיל והותר לצרעתו הותר נמי לקרי". כך גם בעניננו "מגו דהותר איסור שפיכת דמים בשביל הצלתו מן העבירה, הותר גם איסור שבת", יעו"ש ועיין חשוקי חמד מסכת יבמות דף ז עמוד ב

¹¹ רמב"ם שם הלכה טז

¹² רמב"ם שם הלכה ז

¹³ יש להסתפק במי שאמר אלך ואחתוך אבר כגון יד או רגל או עין של פלוני, אם אנו מצווין לרדוף אחריו ולעשות לו כאשר זמם, דהא אפשר שימות מחמת הבעיות או הכאה והוי ליה סכנת נפשות, והנה משום לא תעמוד על דם רעך לא גרע מהנהו שכתב רבינו לקמן דין י"ד, אכן כאשר זמם יש להסתפק וכעת צ"ע. מעשה רקח שם.

¹⁴ רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק א הלכה יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

**ג. מניין לרואה את חבריו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו
או לסטין באין עליו שהוא חייב להצילו תלמוד לומר לא
תעמד על דם רעד ... אי מהתם הוה אמינא הני מילי
בנפשיה אבל מיטרח ומיגר אגורי אימא לא קא משמע לן**

הרואה את חבריו¹⁵ טובע בים, או לסטים באים עליו, או חיה רעה באה עליו, ויכול להצילו הוא בעצמו חייב להצילו¹⁶ ואם אינו יכול להצילו בגופו חייב להצילו בממונו דהיינו שישכור אחרים להציל.

וכן אם שמע עובדי כוכבים¹⁷ או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנים לו פח חייב לגלות אוזן חבריו ולהודיעו; או שידע בעובד כוכבים או באנס שהוא בא על חבריו, ויכול לפייסו בגלל חבריו ולהסיר מה שבלבו חייב לפייסו, וכל שלא הציל בגופו או בממונו או שלא גילה או פייס וכיוצא בדברים אלו, עובר על (ויקרא יג פסוק ט) לא תעמד על דם רעד¹⁸.

וכל שיכול¹⁹ להצילו ואינו מציל, נחשב כאילו הרגו בידים.

מלבד הלאו יש גם חיוב עשה להציל את חברו מסכנת מיתה, שנאמר בהשבת אבדה (דברים כב פסוק ב) וְהִשְׁבַּתָּ לוֹ הֵינּוּ אֲבֹדֹת גּוֹפוֹ²⁰.

¹⁵ שו"ע חו"מ תכז סעי' א

¹⁶ "היכי דמי חסיד שומע כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואמר לאו אורח ארעא לאיסתכולי בה ואצולה או שראה תינוק מבעבע בנהר ואמר לכשאחלוץ תפילין אצילנו, ועם כשהוא חולץ תפיליו הוציא זה את נפשו" (סוטה דף כא ע"ב ירושלמי סוטה פ"ג ה"ד)

¹⁷ שו"ע שם

¹⁸ עיין מנחת חינוך מצוה רצו אות כח שכתב שהמוסר נפש מישראל במקום שצויה המלך למסור ואם לאו ייהרגו כולם אינו חייב מיתה רק עובר על לא תעמוד על דם רעד

¹⁹ או"ה כלל נט דין לה

²⁰ אמנם מצד העשה של והשבותו לו אינו מחוייב על הצלה על ידי אחרים בהוצאת ממונו על זה, שכשם שמצות השבת אבדת ממון היא בטורח בלבד בלא הוצאת ממון, כך מצות השבת אבדת הגוף והצלתו אינה אלא בטורח בלבד (שו"ע הרב חו"מ הל' נזקי הגוף סעי' ח) אמנם דעת המנ"ח מצוה רלז אות א שאחר שגילתה תורה שבלא תעמוד נכלל גם חיוב לשכור להציל א"כ גם בעשה נכלל חיוב זה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

חייב אדם²¹ להוציא את כל ממונו בשביל להציל את חברו אפילו אם יודע שאין לחברו ממון כדי להחזיר לו.

חייב הניצול לפרוע למציל את הוצאות הממון שהיו בהצלתו²².

אפילו צווח זה²³ שעומד בסכנת אל תצילוני, חייב להצילו, וחוזר ומוציא ממנו מה שהוציא בהצלתו.

המאבד עצמו לדעת י"א²⁴ שאין אין חייבים להצילו, וי"א²⁵ שחייב להצילו ויש בו עשה והשבתו לו, ולא תעשה לא תעמד על דם רעף.

פדיון שבויים²⁶ קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים שהשבוי הרי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים ועומד בסכנת נפשות, והמעלים עיניו מפדיונו הרי זה עובר על לא תעמד על דם רעף²⁷ ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים.

וכן חייב הרופא²⁸ משום עשה ולא זו לרפאות את החולה, כשרואה אותו מסוכן ויכול להצילו בגופו או בממונו או בחכמתו, בין בחולי הבא בידי אדם בין בבא בידי שמים ואם מנע עצמו הרי זה שופך דמים.

ואסור לרופא²⁹ ליטול שכר ריפוי שהרי היא מצוה עליו³⁰, אבל מותר לו ליטול שכר בטלה וטרחה והמתרפא חייב לשלם מה שקצב לשלם לרופא.

²¹ שו"ע הרב חו"מ הל' נזקי הגוף סעי' ז מרחשת ח"א סי' מג

²² סמ"ע שם ס"ק א

²³ שו"ת מהר"מ מרוטנבורג סי' לט

²⁴ מנ"ח רצו בקומץ למנחה, וכ"כ הר"י פרלא בבאורו לרס"ג עשה כח, שכשם שאין חייבים על השבת ממונו באבדה מדעת, והרי השבת גופו למדים מוהשבותו לו האמור באבדה, ואפילו הלאו של לא תעמוד אין עליו, תשו' בעל חלקת יואב בשו"ת דברי יששכר סי' קסמ. ועי' סברא זו ברמב"ם רוצח פ"א ה"ד ורדב"ז על הרמב"ם סנהדרין פ"ח ה"ו ושו"ת הר"י מיגש סי' קפו, ועי' בארוכה בס' לאור ההלכה מעמ' שכב ואילך שאף מצות והשבותו לו יש עליו, שלא שייך אבדה מדעת על גופו כלל, שהוא אינו שלו, שנפשו קנויה לשמים.

²⁶ רמב"ם מתנות עניים פ"ח ה"י שו"ע יו"ד רנב סעי' ב

²⁷ מלבד מה שעובר על לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך ועל לא ירדנו בפרך לעיניך, ובטל מצות פתח תפתח את ירך לו, ומצות וחי אחיך עמך, ואהבת לרעך כמוך, והצל לקוחים למות והרבה דברים כאלו, (שם)

²⁸ תוס' הרא"ש ברכות ס ע"א בשם הר"י מאורליינש רמ"א יו"ד שלו סעי' ג רמב"ן בתורת האדם שער הסכנה

²⁹ רמב"ן שם, טו"ש יו"ד שלו סעי' ג וש"ך שם ס"ק ז ושער המשפט סי' ט ס"ק ב

³⁰ אמנם בתוס' הרא"ש שם כתב וז"ל "הקשה ה"ר יעקב מאורליינש פשיטא למה לא ירפאו הרופאים הא כתיב והשבות לו ודרשינן זהו השבת גופו וכתוב לא תעמוד על דם רעך, ותירץ שניתן רשות לרפואת בשכר דסד"א שחייב לעשות בהם מטעמא דפרישית, ולי נראה דחולאים הבאים מחמת אדם דין הוא שירפאם אבל חולאים הבאים מעצמן אי לאו קרא הוה אמינא שאין לרפאותם שנראה כמבטל גזרת המלך" והרמב"ן שאסר לשיטתו שביאר ניתנה רשות לרופאים וכו' כפי' התוס' הרא"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

האיש³¹ קודם לאשה להחיות, ולפיכך אם שניהם עומדים בסכנה לטבוע וכיוצא בזה מצילין האיש לפני האשה.

אפילו בספק סכנה לחבירו חייב להצילו³².

י"א³³ שחייב אדם להכניס עצמו לספק סכנה³⁴ כדי להציל את חבירו מסכנה וודאית וי"א שאינו חייב וספק נפשות להקל³⁵.

ולפיכך אם הרבה נלחמים עליו³⁶, אל ישליך עצמו בסכנה ואל יעשה פשיעה בגופו, וכן אם אדם טובע בנהר והוא כבד אל יעזור לו פן יטבע עמו.

י"א שאם הספק נוטה אל הודאי אינו חייב למסור עצמו להציל חבירו, ואפילו בספק השקול אינו חייב³⁷, אבל אם הספק אינו מוכרע ונוטה יותר אל ההצלה עובר על לא תעמד על דם רעך³⁸.

בסכנת אבר, כגון שהמלך אמר לו הנח לי לקצוץ אזנך או אבר אחר שאינך מת ממנו, או אמית ישראל חברך: י"א³⁹ שחייב להניח לקצוץ אברו כדי שיציל על ידי זה את נפש חברו⁴⁰, וי"א⁴¹ שבסכנת אבר יש חשש של סכנת נפש ואינו מחוייב למסור עצמו בשביל הצלת חבירו, אלא מידת חסידות היא למי שעושה כן, אבל לא מן הדין.

במקום צער לדברי הכל חייב בהצלת נפשות, ואדם מחוייב לסבול צער כדי שלא יהרג חברו⁴².

³¹ ש"ך יו"ד סי' קנא ס"ק יא ורמ"א שם רנב סעי' ח לפי שהאיש מקודש יותר וחייב בכל המצוות (ט"ז שם רנב ס"ק ו)

³² חי' הר"ן כאן

³³ שו"ע הרב הל' נזקי הגוף סעי' ז

³⁴ ועיין שו"ת משפט כהן סי' קמד אם מותר לו להכניס עצמו לסכנה ודאית כדי להציל חבירו

³⁵ ועיין שו"ת חלקת יעקב חו"מ סי' לג

³⁶ ספר חסידים סי' תרעד

³⁷ שמה ראית שדם של חברך סומק יותר, שמא דם שלך סומק יותר

³⁸ שו"ת רדב"ז אלף תקפב ח"ה סי' ריח

³⁹ פסקי רקנטי סי' תע, אור שמח רוצח פ"ז הט"ו

⁴⁰ ועיין במעשה בצלאל לרקנטי שם שאם האנס בא בתחילה לקצוץ את אברו אלא שאמר לו שאם לא יניח אזי ימית את חברו, לא ניתנה סכנת אבר להנצל על ידי מיתת חברו, אבל אם בא לכתחילה להמית את חברו, אלא שאם יתן לו לקצוץ אברו לא ימיתנו, אין אדם מחוייב על ידי סכנת אבר שלו להציל את חברו

⁴¹ שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף נב (תרכז) ועי' ש"ך יו"ד סי' קנז ס"ק ג לענין יעבור ואל יהרג שבסכנת אבר צ"ע אם דומה לממון או לנפש וגראה לקולא.

⁴² מג"א סי' קנז

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

**ד. אחד הרודף אחר חבירו להרגו ואחר הזכר ואחר נערה
המאורסה ואחר חייבי מיתות בית דין ואחר חייבי כריתות
מצילין אותו בנפשו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה
לכהן הדיוט אין מצילין אותו בנפשו נעבדה בה עבירה אין
מצילין אותה בנפשו יש לה מושיע אין מצילין אותה
בנפשו**

הרודף אחר⁴³ כל אחד מהעריות לאונסה בין חייבי מיתת ב"ד בין חייבי מיתת כריתות, או הרודף אחר הזכור, יכול להצילו בנפשו ומצוה להורגו כדי להצילו מן העבירה⁴⁴, אולם הרודף אחר בהמה אין מצילין אותו בנפשו הרודף, שלא ניתן [להצילו] בנפשו אלא מדבר שהוא ערוה ויש בה קלון ופגם לנרדף כגון זכור ונערה המאורסה ושאר עריות ולא בהמה, אולם רוצה בהדיא כתיב ביה. וכל הנהרגים דוקא קודם שיעשו העבירה, אבל אם כבר עשו אותה אפילו לא גמרה רק שהערה בה אין רשאים להורגו, דהא לא קפיד קרא אלא אפגימה שלא תיפגם והא אפגימה לה.

דף עג:

**ה. אף האומרת הניחו לו שלא יהרגנה ... אפיגמה קפיד
רחמנא והרי מקפדת על פיגמה**

⁴³ שו"ע ונו"כ תכה ב לבוש וסמ"ע שם.

⁴⁴ , וילפינן לה [שם עג ע"א] מקראי, מכדי כתיב (דברים כב, כו) ולנערה לא תעשה דבר, אין לנערה חטא מות למה לי, אלא כולוהו לדרשא אתא, והאי ולנערה לא תעשה דבר כתיב בלא ה"א ולנער, וקרינן בקמץ ולנערה כאילו כתיב בה"א, ודרשינן מקרא ודרשינן מסורת, ולנער לא תעשה דבר זה הזכור, מקרא, ולנערה זה נערה המאורסה, חטא אלו חייבי כריתות, מות אלו חייבי מיתות ב"ד, ואכולהו קאי אין מושיע לה הא יש מושיע יכול להושיע בכל מאי דאפשר, ואפילו להרוג הרודף להציל הנרדף מן העבירה. וכולהו צריכי, דאי כתב רחמנא נער משום דלאו אורחיה ליבעל ואיכא ביזיון ובושת גדול, אבל נערה דאורחה אימא לא, ואי כתב רחמנא נערה משום דקא פנים לה בבתולים ומתנגה על בעלה, אבל הנער דלא קא פנים ליה אימא לא, ואי כתב רחמנא הני האי משום דלאו אורחיה הוא והאי משום דקא פנים, אבל שאר עריות דאורחיהו בבעילות ולא נפיש פגמיהו בארוסה שחביבה ויעלת חן על ארוסה ועכשיו מתנגה עליו, משא"כ בשאר עריות אפילו פנויות ובתולות לא מפגמן כולי האי, וכן נשואות בעולות לא מפגמי כולי האי כמו ארוסה אימא לא, כתב רחמנא חטא. לבוש שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

רדף אחר ערוה ואחרים היו רודפין אחריו להצילה, ואמרה להם הניחוהו ואל תהרגוהו כדי שלא יהרגני. שקודם⁴⁵ שתשיגוהו ימית אותי כשיראה שאתם רוצים להמית אותו בשבילי אין שומעין לה, דכיון שאומרת כדי שלא יהרגני הרי זה מקפדת על פגמה אלא שיראה שמא יהרגנה ואינה רוצה למסור עצמה למיתה⁴⁶,

והואיל ומקפדת על פגמה מבהילין אותו ומונעין אותו על ידי הכאת אבריו ואפילו חיתוך אבריו. ואם אינם יכולין להצילה באבריו מצילין אפילו בנפשו,

אבל אם אמרה סתם הניחוהו ואל תהרגוהו שומעין לה, שהרי זו אין מקפדת על פגמה ואין מצילין אותה בנפשו.

ו. ואלו נערות שיש להן קנס הבא על אחותו

כבר התבאר במסכת כתובות דף כט: נאמר בפרשת משפטים (שמות כב פסוק טו – טז) וְכִי יִפְתָּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֶרְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּהּ וְגו' כָּסֶף יִשְׁקַל כְּמֹהַר הַבְּתוּלָה. נצטוינו בזה⁴⁷ שמי שפיתה בתולה קונסין אותו משקל חמשים סלעים של כסף מזוקק.

נאמר בפרשת כי תצא (דברים כב פסוק כח – כט) כִּי יִמָּצֵא אִישׁ נַעֲרָה בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֶרְשָׁה וְתִפְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּהּ וְנִמְצְאוּ: וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לְאָבִי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְגו' נצטוינו⁴⁸ בזה שמי שאנס נערה בתולה, קונסים אותו לשלם משקל חמשים סלעים של כסף מזוקק, וקנס זה של מפותה ואנוסה מצות עשה של תורה, ונמנית במנין המצוות⁴⁹.

⁴⁵ סמ"ע שם יא

⁴⁶ (משמע דוקא בכה"ג דנוכל לומר דמקפדת על פגמה אלא שחשה לנפשה שמא ימיתנה, ולכן אין שומעין לה דהתורה הקפידה אפגם כזה שלא יעשה, אבל אם אומרת הניחוהו ואל תהרגוהו, דנראה מדבריה שאינה חוששת אפגמה, בזה שומעין לה, וכן משמע לשון הברייתא [סנהדרין ע"ג ע"א] והרמב"ם [המובא בציונים אות י'] שכתבו שלא יהרגני כמ"ש המחבר. אבל בטור [סעיף ה'] כתב דאפילו בכה"ג אין שומעין לה, וכתב הב"י [שם] דס"ל דאפילו בכה"ג י"ל דמקפדת שלא יפגמה אלא שאינה רוצה שיהרג הרודף על ידה. סמ"ע שם יב

⁴⁷ רמב"ם הלכות נערה בתולה פרק א הלכה א

⁴⁸ רמב"ם שם

⁴⁹ סמ"ג עשין נד החינוך מצוה תקנז. ועי' סהמ"צ להרמב"ם מ"ע ריח.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

איזה אונס ואיזה מפתה, שלא לרצונה נקרא אונס⁵⁰, לרצונה נקרא מפתה. ודין חמשים סלעים הללו הם קנס על המעשה הרע שעשה, אבל מלבד זה צריך ליתן לה במפותה בוישת ופנס, אבל לא צער שאין למפותה צער, אבל לאנוסה שיש לה צער צריך ליתן לה גם צער.⁵¹ ובושת משלם אפילו אם היתה בעולה⁵².

דין אונס⁵³ ומפתה דנין אותו בשלשה דיינין כמו בכל דיני ממונות, שצריכים שלשה, ובלבד שיהיו סמוכין בארץ ישראל. ובימינו שאין סמיכה, אין דנים דיני קנסות.

אולם כדי שלא יהו ישראל פרוצין וכדי שלא יהא חוטא נשכר, נהגו חכמים האחרונים לנדותו עד שיפייס בריצוי ובממון את הנאנסת או המפותה ואת אביה, וכשרואין ב"ד שנותן קרוב לשיעור החיוב די, וכן אם מרצה בדברים ונתרצו לא איכפת לן.

ומעשה שהיה בראובן שקם על בת רעהו בהיותה יחידה בבית לאנסה, בחיבוק ונישוק, ומרוב קלונה ובשתה נפלה למטה ומתה. פסקו החכמים שמנדין ועונשין אותו בשביל הבושת לפי כבודה וכבוד משפחתה⁵⁴.

היתה⁵⁵ בתולה זו אסורה על האונס או המפתה אם היתה מחייבי כריתות כגון אחותו ודודתו והנדה וכיוצא בהן, או שהיתה מחייבי לאוין, כגון ממזרת י"א שאם התרו בו הרי זה לוקה ואינו משלם קנס, שאין אדם לוקה ומשלם, כמו שיתבאר להלן דף לא: בעזה"ת, וי"א⁵⁶ שבין התרו ובין לא התרו חייב

⁵⁰ וכתב הרמב"ם שם הלכה ב כל הנבעלת בשדה הרי זו בחזקת אונס ודין אותה בדין אונס עד שיעידו העדים שברצונה נבעלה וכל הנבעלת בעיר ה"ז בחזקת מפותה מפני שלא זעקה עד שיעידו העדים שהיא אנוסה כגון ששלף לה חרב ואמר לה אם תזעקי אהרוג אותך עכ"ל וכתב הראב"ד שאינו יודע מאי נ"מ בחזקה זו ממ"נ אם יש עדים יבואו ויעידו איך היה באונס או ברצון ואם אין עדים אין כאן קנס ואם לענין בושת ופנס זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה עכ"ל וכוונת הרמב"ם דמיירי כשיש עדים ועמדו מרחוק וראו המעשה אך לא יכלו לכזין אם היה באונס או ברצון ולכן בעיר חזקה ברצון ובשדה חזקה באונס ולא שייך כאן המוציא מחבירו עליו הראיה מפני שזהו אצלינו כדבר ברור והרמב"ם למד זה מקרא דנערה המאורסה דכתיב כשהיה בעיר שניהם נהרגים ובשדה יומת הוא לבדו הרי מפורש כן והראב"ד ס"ל דבע"כ קרא אורחא דמילתא קתני ואין הכוונה דווקא כן שהרי שם בעינן התראה ובע"כ שצריכים העדים לידע בבירור איך היה המעשה אלא וודאי דאין חילוק בין עיר לשדה.

⁵¹ לבוש אבהע"ז קעז א

⁵² ב"ש אבהע"ז קעז א

⁵³ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קעז ב

⁵⁴ בנימין זאב סי' קל"ב

⁵⁵ רמב"ם שם הלכה יא – יג

⁵⁶ יש"ש כאן ג ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

קנס ואינו חייב מלקות. ואם לא היתה שם התראה לכו"ע הואיל ואינו חייב מלקות הרי זה משלם קנס.

היתה מחייבי עשה, או שנייה וכיוצא בה שאסורה מדברי סופרים, בין התרו בו בין לא התרו בו חייב בקנס שאין כאן מלקות.

ושם דף לו: התבאר בעזה"ת שאם היתה מחייבי מיתת בית דין כגון בתו ואשת בנו וכיוצא בהן בין התרו בו בין לא התרו בו פטור מן הקנס מפני שהיא עבירה שמתחייב בנפשו מיתת בית דין, ואפילו אם לא התרו בו.

ז. העראה זו הכנסת עטרה

כבר התבאר במסכת יבמות נה: ובמסכת סוטה דף כו: שהמכנים ראש⁵⁷ העטרה בלבד הוא הנקרא מערה מלשון את מקורה הערה, והמכנים כל האבר הוא הנקרא גומר⁵⁸, ובכל הביאות האסורות אחד המערה ואחד הגומר בכלל, ואף על פי שלא הוציא זרע. ובכלל ביאות האסורות אף חייבי לאוין השוים בכל ישראל, מלבד שפחה חרופה, העראה כגמר ביאה, שנאמר בשפחה חרופה (ויקרא יט פסוק כ) וְאִישׁ פִּי יִשָּׁכַב אֶת אִשָּׁה שְׁכֵבֶת זֶרַע וְהוּא שְׁפָחָה נִחְרַפֶּת לְאִישׁ שְׁכֵבֶת זֶרַע, מכאן שבשאר חייבי לאוין בהעראה. וגם חייבי לאוין של כהונה למדנו העראה בגזרה שוה מחייבי כריתות, שנאמר בהם (שם כ פסוק יז) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֶחָתָו, ונאמר בכהנים (שם כא פסוק ז) לֹא יִקְחוּ, מה קיחה של כריתות בהעראה, אף אלו בהעראה. ואף חייבי עשה בהעראה, שנאמר בהם (דברים כג פסוק ט) דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֹא, ונאמר בחייבי לאוין (שם פסוק ג) לֹא יָבֹא מְזֻזֵר לֹא יבוא ממזר, ולמדנו בגזרה שוה זו שאף חייבי עשה בהעראה.

⁵⁷ רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק א הלכה י טור שם כ

⁵⁸ דהיינו שהכנים כל היקף האבר, דהיינו שהכנים מעט יותר מהעמרה ששם הכנים כל היקף האבר לבשר האשה הוא הנקרא גומר, שאין כוונתו של רבינו כל האבר על אורך האבר דא"כ בשפחה חרופה שאינו חייב אלא על גמר ביאה ה"נ נימא שאינו חייב אלא א"כ נכבש על השפחה ונדרחק עליה ביותר עד שהכנים כל האבר עד תומו ואם נשאר משהו מן האבר אף סמוך מאוד לגוף שלא הכנים אותו משהו לא יהא חייב וגם אם השפחה קטנה באברים באופן שהפרודור הפנימי שלה קצר והאיש הוא גדול וארך האבר עד שאי אפשר שיכנים כל האבר כלו לא יהיה חייב עליה אעפ"י ששימש עמה כדרך כל הארץ אין כל אלו אלא דברי תימה ואיך נתלה דברים כאלו ברבינו הגדול. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא – אבן העזר סימן כג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

בכל הביאות האסורות אחד המערה ואחד הגומר בכלל, ואף על פי שלא הוציא זרע, כמו שנתבאר. ומערה היינו שמכנים ראש הגיד כולו, כיון שהעטרה שהיא ראש הגיד שיש בו בשר תפוח – מעובה, המתרום ומוגבה מעל הגיד עצמו⁵⁹ אינה אלא בשר, ולא גוף הגיד. ולהכי אינו ביאה להתחייב עליו מיתה⁶⁰.

ו"א⁶¹ שרק בראש העטרה שפונה לצד הגוף דהיינו החלק העליון שבזה יש חילוק אם הכניס העטרה או לא. אבל חלק העטרה הפונה למטה לצד הקרקע ששם מתקצרת העטרה והלכת עד סמוך לראש הגיד ששם יש שביל בין שני הקצוות שמגיעים זה אל זה זה הווה כגוף הגיד עצמו, ומיד כשנכנס הווה ביאה וחייב ולכן אם הכניס גם צד התחתון חייב מיד. וי"א⁶² שגם בתחתית הגיד נקרא עטרה, ואינו חייב אם הכניסה עד שיכניס הגיד עצמו כלומר כל העטרה.

ואינו חייב אלא אם הכניס מעבר לשפתיים שבאותו מקום, והכניס העטרה בפתח אבר האשה, אבל אם הכניס רק באותם השפתיים אינו נחשב לביאה שחייב עליה כרת⁶³, אך מ"מ חשוב כבא דרך האברים וכמו שיבואר להלן דף נו.

⁵⁹ עיין תפארת ישראל – יבין מסכת שבת פרק יט משנה ו' ו"עטרה לרש"י ור"ן הוא השפה הגבוהה סביב שם, ולרמב"ם וטור כל המשך הכפתר אף במקום שאינו בולט מהגיד הוא בכלל עטרה" ויעיין ערוך השולחן אבן העזר סימן ה סעיף ח "בראש הגיד יש בשר ובהבורו לגיד הוא גבוה ומקיף סביב הגיד ונקרא עטרה ואותו היקף אינו בעיגול ישר אלא בעליונו של גיד מארכת העטרה כלפי הגוף ומתקצרת והולכת בתחתיתו עד קרוב לראשו של גיד ואותו הבשר אינו דינו כשאר הגיד"

⁶⁰ ב"ש כ ג

⁶¹ דעת הט"ז אבהע"ז ה ג ד

⁶² ב"ש כ ג ועיין בנודע ביהודה תנינא אבהע"ז סי' כג, אנב דיונו אודות אשת כהן שנאנסה, מסביר ומבאר בכזאת:

⁶³ בשו"ת נודע ביהודה מהדו"ת האה"ע סי' כ"ג, אנב דיונו אודות אשת כהן שנאנסה, מסביר ומבאר בכזאת: "ונראה דזה פשוט דצריך שיערה במקור. והנה ידוע שבפגעו בין רגלי האשה אינו פוגע תיכף בפתח המקור, רק קודם פתח המקור יש שתי שפיות וביניהם יש קמט וסדק עמוק וארוך מלפניה ומאחריה, ואלה השפיות המה קצה הירכים כי שם מתחברים שתי הירכים, ועומק הסדק הזה הוא פרוזדור החיצון וכו', ובאמצע אורך הסדק הזה שם הוא פתח המקור, וכל זמן שלא הגיע האבר לנקב ההוא שבאמצע הסדק אפילו דחק ונכנס כל עובי הסדק ההוא ולא הגיע עד הנקב לא פגע ולא נגע בפתח המקור, ותדע שכן הוא שהרי הסדק הזה הולך גם לפנים וגם לאחור שלא כנגד המקור כלל, וכי היכי דלצד פנים או לצד האחור מה שהוא שלא כנגד הרחם כלל לא שייך בו ביאה, וזה דבר שהחוש מעיד עליו, ג"כ כל עומק הסדק באמצעיתו ממש ששם הוא מכוון נגד פתח הרחם, כל עובי בשר הירכים שהוא עומק הסדק אינו לא בכלל ביאה ולא בכלל העראה עד שהגיע האבר לפתח שבאמצע שהוא הנקב שמשם יוצאים מי רגלים ושם הוא סגור בבתולה ופתוח בבעולה, ושם מתחיל תחילת ביאה והעראה, והפלוגתא שבין הט"ז והב"ש שם במקום ההוא שייך וכו', אבל קודם הנקב לכו"ע אינו בכלל העראה וכו' ולדעתי כוונתי בזה דבר אמיתי בתורת משה. ועיין שו"ת ציץ אליעזר חלק טז סימן ע' וז"ל דברי נז"ב אלה שימשו נר – לרגלי כמה וכמה פעמים כאשר באו אלי זוגות צעירים מיד לאחר חתונתם לברר את ההלכה עבורם וטענו שלא הצליח הבעל להכניס כל האבר ואחרי חקירה ודרישה נתברר לי מפייהם שלא הגיע האבר בכלל לפתח שבאמצע שהוא הנקב שמשם יוצאים מי רגלים ושם הוא סגור בבתולה, ולפי תומם

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

על אף שאין מתחייב בביאות האסורות מיתת בית דין וכרת, אלא אם הערה, כלומר שהכניס העטרה מכל מקום הבא על אחת מן העריות⁶⁴ בשאר אברים⁶⁵ מבחוץ⁶⁶, או שחבק ונשק דרך תאוה⁶⁷ ונהנה בקירוב בשר⁶⁸, הרי זה לוקה מן התורה שנאמר "לבלתי עשות מחקות התועבות" וגו' ונאמר "לא תקרבו לגלות ערוה" כלומר לא תקרבו לדברים המביאין לידי גילוי ערוה, וחשוד על העריות⁶⁹.

חשבו שמכיון שנכנס מיתה האבר לעומק הסדק שבאמצעיתו ששם הוא מכוון נגד פתח הרחם ועד הנקב מבחוץ, הרי זה נחשב כבר עכ"פ כהכנסת עטרה עם מקצת הגיד, ולאמיתו אין זה עדנה נחשב לא בכלל ביאה ולא בכלל העראה, ומותרים עדיין ול"ז אליבא דכו"ע. והרבה בני תורה היו אסירי – תודה לי עבור כן. ואני מנצל הזדמנות זו להעלות זאת ע"ג הכתב לתועלת הענין.

⁶⁴ רמב"ם איסורי ביאה פרק כא ה"א ושו"ע ונו"כ אבה"ע כ א

⁶⁵ רש"י יבמות נה ע"ב ד"ה דרך אברים שפי שדש באברים מבחוץ

⁶⁶ ואשה בכה"ג החמדת שלמה סי' י אות כט הוכיח דזה הווה מעשה חידודין (שהאיש מחדד ומקשה אברו בבשרה מבחוץ) שאין האשה נהנית מהם ואינה לוקה ובמחנה חיים ח"ב סי' יח גם כתב כן רק הוסיף שזה דוקא שנוף שלה מונח ולא עבדא מעשה בחבוק ונשוק ובתנועת אברים דרך שכיבה אמנם בברית אברהם סי' נד ס"ל דמעשה חידודין לא אמעיט אלא ממיתה אבל מלקות חייבת בו

⁶⁷ מזה דייק הש"ך יו"ד סי' קנז ס"ק י שאם אינו דרך חיבה או תאוה אין בו איסור קירבה ולכן מותר למשש הדופק לאשתו נדה ודלא כהב"י סוס"י קצה ויבואר עוד לקמן

⁶⁸ דבלא קירוב בשר כגון הפסק בגדים אין בו לאו ומלקות ודלא כהמ"מ שם (לב שמח על ספר המצות במצוה זו וכ"כ במילת אסתר כאן)

⁶⁹ דהיינו שפסול לעדות מן התורה ולרמב"ן הנ"ל הערה א בהשגות פסול מדרבנן בית שמואל אבה"ע"ז מ"ב ס"ק ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

